

KASIM 2002 • SAYI: 143 • FİYATI: 1.250.000.TL.

Diyanet

Aylık Dergi

من القبول
بإيمان
بالحق

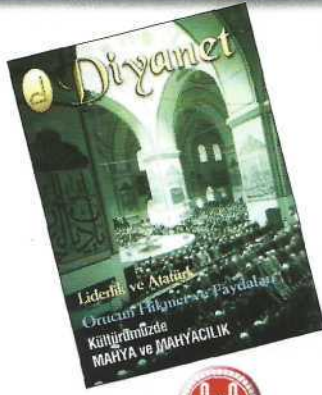
بالحق
بإيمان
بالحق

Liderlik ve Atatürk

Orucun Hikmet ve Faydaları

Kültürümüzde

MAHYA ve MAHYACILIK

Kasım 2002
Sayı: 143

Diyânet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Harun ÖZDEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Abdülkâki İŞCAN

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Mustafa BAYRAKTAR
(Dön. Ser. İşl. Müd.)

Yayına Hazırlayan
Sedat MEMİŞ

Tashih
Sait ŞAN/Mustafa BEKTAŞOĞLU

Haber ve Fotoğraflar
Ahmet ARSLAN/Ali YILDIRIM

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Dizgi
Hasan YILDIRIM/Latif KÖSE

Temsilcilikler
Yurtiçi: İl Müftülükleri, İlçe
Müftülükleri
Yurtdışı:
Din Hizmetleri Müşavirlikleri,
Din Hizmetleri Ataşelikleri
İdare Yeri: Eskişehir Yolu 9. km
Çankaya / ANKARA
Tel: (0312) 295 73 06
Fax: (0312) 284 72 88

Abone İşleri Tel: (0312) 295 72 01-02
Fax: (0312) 285 18 54

Tel: (312) 441 26 31
Renk Ayırımı ve Film Çıkış

Tel: (312) 311 11 27

Rüzgarlı Cad. Plevne Sok. No: 14/4
Ulus / ANKARA
Tel: (312) 310 35 51 Fax: (312) 312 22 09

Ayda Bir Yayınlanır
Diyânet Aylık Dergi ve her türlü yazışmalar için
İnternet: <http://www.diyânet.gov.tr>

6

Atatürk öyle bir liderdi ki, ülkenin geleceğini önceden öngörebiliyor (vizyon) ve birçok konuda çağdaş bir devlet yapısı için geçmiş uygulamaları bir gecede terk ederek ertesi sabaha yepyeni bir anlayış ve uygulama ile gidilmesini sağlayabiliyor ve bunu yaparken de tüm toplumun desteğini kolayca arkasına alabiliyordu. Onun söylemlerinde ulusal bilinç ve ulus olma ortak hareket noktasının oluşturulmasının yanı sıra, topluma çok önemli veciz sözlerle yol gösterici, hedef gösterici nitelikte dile getirdiği görüşleri şifre özelliği taşımaktaydı.

18

Diyânet İşleri Başkanlığı toplumun dini hayatında ortaya çıkan temel problemlere çözüm üretme girişimlerinin öncülüğünü büyük bir istek ve heyecanla sürdürmektedir. İstanbul'da Başkanlığımızca düzenlenen Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı, toplumu aydınlatmada akademisyenler ile Başkanlığımız mensupları arasında müşterek bakış açısı geliştirmeyi hedefleyen bu faaliyeti, toplumun bütün kesimlerinde, oldukça olumlu yankalar uyandırmış, ufuk açıcı ve geleceğe yönelik ümit kaynağı olmuştur.

İÇİNDEKİLER

BAŞYAZI	
Rahmet ve Bereket Ayı Ramazan.....	1
Mehmet Nuri YILMAZ	
MERHABA	
Tarihin Şanlı Sayfaları ve Atatürk.....	4
Harun ÖZDEMİRCİ	
GÜNDEM	
Liderlik ve Atatürk.....	6
Alaaddin YANARDAĞ	
Din, Bilim ve Uygarlık Işığında Atatürk'ü Anlamak.....	12
Mesut ÖZÜNLÜ	
TOPLANTI	
Güncel Dinî Meseleler İhtisas Toplantısı.....	18
Yaşar ÇOLAK	
AYIN İÇİNDEN	
Orucun Hikmet ve Faydaları.....	28
Şükrü ÖZBUĞDAY	
ŞİİR	
Rahmet Ayı Ramazan ve Oruç.....	30
Hasan DEMİRBAĞ	
FIKİH KÖŞESİ	
Ramazana Mahsus İbadetlerimizden Teravih.....	32
Dr. İbrahim PAÇACI	
DİN VE KÜLTÜR	
Kültürümüzde Mahya ve Mahyacılık.....	34
Mustafa BEKTAŞOĞLU	
DİN VE TOPLUM	
Ayıp ve Kusurların Araştırılmasının Dinî Boyutu.....	43
Dr. Yaşar YİĞİT	
TARİH	
Dünden Bugüne Kıbrıs.....	47
Hamit KURT	
BİR ÂYET BİR YORUM	
Kur'an, Evrensel Bir Rehberdir İnsanları En Doğru Yola İletir..	53
Doç. Dr. İsmail KARAGÖZ	
VAAZ ÖRNEĞİ	
Takva Ne Demektir Muttakî Kimdir?.....	59
Lütfi ŞENTÜRK	
KÜLTÜR-SANAT	
Şiir-İnceleme.....	63
Hasan YILDIRIM	
HABERLER	66
Ahmet ARSLAN-Ali YILDIRIM	
BULMACA	
Hasan YILDIRIM.....	80

O ruç, Allah'ın ihsan ettiği nimet ve faziletleri tercih ederek bedenî arzuları yenmek ve nefsi baskılara tahammül etmek demektir. Orucun esas gayesi, insanlara nefsi ve bedeni arzularını yendirerek irade ve şahsiyetini güçlendirmek ve böylece âhirette takdir olunan nimetlere onları ulaştırmaktır.

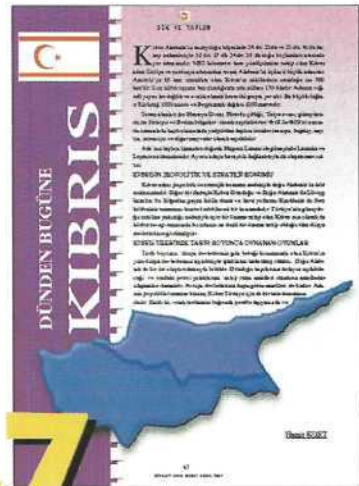
28

Mahyacılık sanatı; diğer Müslüman ülkelerde olmayan, Türklere mahsus örf, âdet ve kültürüdür. Türkler, memleket mimarisinde zamanlarına göre büyük ilerlemeler yapmış, dinî binaları çok güzel bir şekilde süsleyerek ölümsüz eserler bırakmışlardır. Bu eserlerden biri olan Mahya; Ramazanda büyük camilerin karşılıklı iki minaresi arasında, ip gerilerek asılan ve geceleri yakılarak meydana getirilen ışıklı şekil veya yazıdır.

34

Başklarının üzerine perde çekilmiş hallerini araştırmak, o perdenin arkasına uzanarak kimin ne ayıbı var, kimin ne kusuru var, kimin ne biçim gizlenmiş hataları var diye öğrenmeye çalışmak, olgun bir mü'minin sergileyeceği tavır değildir.

47

Ramazana Mahsus İbadetlerimizden

TERAVİH

Dr. İbrahim PAÇACI
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Hız. Ömer halife olunca, halkın dağınık bir şekilde teravih namazı kıldıklarını görüp, tekrar cemaatle kılınmasının daha hoş olacağını düşünmüş ve ashapla istişare ederek bu namazın yeniden cemaatle kılınmasını başlatmıştır.

Sözlükte rahatlatmak, dinlendirmek anlamlarına gelen tervîha kelimesinin çoğulu olan teravih, dinî bir kavram olarak, Ramazan ayında, yatsı namazı ile vitir namazı arasında kılınan nafîle namaza verilen isimdir. Namazın her dört rekatının sonunda bir miktar oturulup dinlenmek müstehaptır; ki buna tervîha denilmiştir. Daha sonra bu kelimenin çoğulu olan terâvih, kılınan bu namaza isim olmuştur.

Teravih namazı yirmi rekat olup, erkek ve kadınlar için sünnet-i müekkededir. Hız. Peygamber, “Kim inarak ve sevabını Allah’tan bekleyerek Ramazan namazını (teravih) kılsa, onun geçmiş günahları bağışlanır”⁽¹⁾ buyurmuşlardır. Nafîle namazların tek başına kılınması daha faziletli olduğu halde, teravih namazının cemaatle kılınması sünnettir. Hız. Peygamber, teravih namazını iki defa cemaatle ashaba

kıldırması, ancak daha sonra farz olur düşüncesiyle cemaatle kıldırımdan vazgeçmiştir.⁽²⁾ Hız. Ömer halife olunca, halkın dağınık bir şekilde teravih namazı kıldıklarını görüp, tekrar cemaatle kılınmasının daha hoş olacağını düşünmüş ve ashapla istişare ederek bu namazın yeniden cemaatle kılınmasını başlatmıştır. Halkın bir vecd içinde bu namazı kıldıklarını görünce, “ne güzel bir âdet oldu” diyerek sevincini belirtmiştir.⁽³⁾ Hız. Ali de, “Ömer, mescitlerimizi teravihin feyziyle nurlandırdığı gibi, Allah da Ömer’in kabrini öyle nurlandırsın” duası ile memnuniyetini açığa vurmuştur.

O dönemden günümüze kadar, büyük bir iştiyakla devam eden bu sevimli ibadet, toplumumuzda her kesimin ilgisini çekmektedir. Teravih namazı büyük bir huşu ve huzur içerisinde ifa edilirken, birliği, dayanışmayı ve uzlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Ancak son yıllarda bu ibadetle ilgili özellikle re-

katları konusunda, vatandaşlarımızın aklında istifhamlar oluşturulmak istenmektedir.

Hz. Peygamber'in kıldırması olduğu teravih namazlarının kaç rekat olduğu konusunda bir rivayet bulunmamaktadır. Bu konuda Hz. Ömer'in teravihi cemaatle kılınmasını başlatmasıyla ilgili haberlerden ve Hz. Aişe'nin, Hz. Peygamber'in Ramazan ayındaki gece namazlarıyla ilgili hadisinden hareketle bir sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır. Bu konudaki haberler şöyle değerlendirilebilir:

Hz. Aişe'den, Rasulullah'ın Ramazandaki gece namazından sorulduğunda, Hz. Aişe, "Rasulullah ne Ramazanda, ne de Ramazandan başka gecelerde on bir rekat üzerine ziyade etmiş değildir" karşılığını vermiştir.⁽⁴⁾ Başka bir rivayette bu sayı on üç olarak zikredilmektedir.⁽⁵⁾ Öncelikle bu hadisin, teravih namazı hakkında olduğu konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Diğer taraftan Hz. Aişe'nin, Allah'ın elçisinin Ramazan ayında ve Ramazan dışındaki gecelerde on bir veya on üç rekat namaz kıldığını belirtmesi, onun devamlı olarak kıldığı bir gece namazının bulunduğunu göstermektedir. Zaten Kur'an-ı Kerim'de de, "Gecenin bir kısmında uyanarak, sana mahsus bir nafîle olmak üzere namaz kıl. Umulur ki Rabbin, seni övgüye değer bir makama gönderir" buyurulmaktadır.⁽⁶⁾ Bundan da anlaşılabilir ki, bu soru, Ramazan ayında Hz. Peygamber'in diğer ibadetlerinde olduğu gibi, gece namazlarında da bir değişiklik, artış olup olmadığını öğrenmek amacıyla sorulmuştur; teravih namazı ile ilişkisi yoktur. Hz. Aişe'den rivayet edilen, "*Rasûlullah (s.a.s) Ramazan ayında, diğer aylarda görülmeyen bir gayrete girerdi. Ramazanın son on gününde ise çok daha şiddetli bir gayret gösterirdi. Son on günde, geceyi ihya eder, ailesini de uyandırır, izârını da bağlardı*" sözü,⁽⁷⁾ bu görüşümüzü desteklemektedir. Diğer yandan, bu rivayetin teravihin meşru kılınmasından önce mi, yoksa sonra mı olduğu da belli değildir.

Hz. Ömer zamanındaki cemaatle kılınan teravih namazlarının rekatları konusunda iki rivayet vardır: yirmi rekat, on bir rekat.⁽⁸⁾ Hz. Ömer'in dönemiyle ilgili farklı rivayetler; ünlü hadis bilgini Nevevî ve Buhârî şârihi Bedreddin Aynî tarafından, "Hz. Ömer'in on bir rekat emri, döneminde ilk kılınan teravih gecelerine aitti. Sonra teravih yirmi rekat olarak yerleşmişti. Şimdiye kadar devam eden de budur" şeklinde yorumlanmıştır.⁽⁹⁾

Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali dönemlerinden başlayarak, günümüze kadar teravih namazı yirmi rekat olarak kılınmıştır. Sahabeden kimse buna itiraz etmemiş ve âlimler tarafından da bu şekilde kabul edilmiştir. Günümüzde de, başta ülkemiz olmak üzere pek çok İslâm ülkesinde teravih namazı cemaatle 20 rekat olarak kılınmaktadır. Allah'ın rahmetinin taşıdığı, mağfiret ayı Ramazan'da, kadını-erkeği, çocuğu-genci ve yaşlısıyla halkımızın, tam bir kaynaşma, sevgi, saygı, huzur ve sükun içerisinde camilerimizi doldurarak, büyük bir vecd ve iştîyak ile ifa ettiği bu ibadetin, tartışma konusu yapılarak toplumumuzda dine karşı şüphe uyandırmak ve toplumumuzu sebepsiz yere bir fikir kargaşasına sürüklemek, iyi niyetli hiç kimseye bir şey kazandırmaz. Bununla birlikte şunu da ifade etmek gerekir ki, teravih namazı nafîle bir ibadet olduğundan, farz gibi telakki edilmesi de doğru değildir. Bu nedenle, yorgunluk, meş-

Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali dönemlerinden başlayarak, günümüze kadar teravih namazı yirmi rekat olarak kılınmıştır. Sahabeden kimse buna itiraz etmemiş ve âlimler tarafından da bu şekilde kabul edilmiştir.

güliyet ve benzeri sebeplerle, teravih namazının evde 8, 10, 12, 14, 16 veya 18 rekat kılınması halinde de sünnet yerine getirilmiş olur. Ancak cemaate iştirak etmeye çalışmak daha iyidir.

Teravih namazını iki rekatte bir selam vererek ve dört rek'atin sonunda biraz dinlenerek kılınması müstehabdır. Bu dinlenmelerde tehlîl (lâ ilâhe illalâh) ve salavat ile meşgul olunması uygundur.

Teravih namazını kıldırın imam, okuyuşu uzatarak cemaati bıktırıp dağıtmamalı; çabuk kıldırarak namaza noksanlık getirmemelidir. Teravih namazında da diğer namazlarda olduğu gibi, kıraatin gereği gibi yapılmasına ve tâ'dil-i erkâna riayet edilmesine özen gösterilmelidir.

- 1- Buhârî, *Salâtü't-Terâvih*, 1; Müslim, *Müsâfirîn*, 174.
- 2- Buhârî, *Salâtü't-Terâvih*, 1; Müslim, *Müsâfirîn*, 177.
- 3- Muvatta, 84 (H. No: 245).
- 4- Muvatta, 88 (H. No: 261).
- 5- Muvatta, 88 (H. No: 262); Müslim, 1/508-510.
- 6- İsrâ, 79.
- 7- Buhârî, *Fadlu Leyleti'l-Kadir*, 5; Müslim, *İ'tikâf*, 8.
- 8- Muvatta, 85-86 (H. No: 248, 249, 250); İbn Ebî Şeybe, *Musannef*, III/163-164.
- 9- İbn Humam, *Fethu'l-Kadir*, 1/334; Aynî, V/357; Neylî'l-Evtâr, III/61.